

Péntek Imre

Hármaskönyv

Dürer- Filep-Németh J.

Egy rendhagyó kiadvány született Balatonfüred város jóvoltából. Egy festő és egy költő évtizedes barátságát megörökítő könyvészeti remek. Amibe belejátszik a Dürer mester iránti tisztelet is, újraélve, újragondolva Filep Sándor tustolla nyomán a jól ismert grafikai lapok motívumait. Így született a Hármaskönyv, melynek költő szereplője Németh J. Attila, aki vette a bátorságot, hogy megihletődjék a múltba gyökerező, mégis kortárs művek láttán. De szó sincs valami direkt áthallásról, erőltetett megfelelésről. Finom hangoltság, néhány (szó)rezenés, képi bravúr – nos, ennyi, ami megjelenik a költő tolla nyomán a szövegben.

Ezek a leheletnyi „rájátszások”, utalások adják meg e merész, de hatásos vállalkozás értelmét.

Segít a ráközelítésben, az elfogadásban Praznovszky Mihály bevezetője, aki kellő művészeti távlatba helyezi a szavak és vonalak már-már mitikus kalandját. P.I.

Praznovszky Mihály

Grafikák és versek – köz(ös)játéka

Dürer metszetei: a reneszánsz ember rákérdése a világra. Találkozás valódi és vélt szörnyetegekkel, vagyis az ember találkozása önmagával. Dürer nagy kérdései és az azokra kapott bizonytalan válaszok. Vagy rosszul értelmezett feleletek. A költőt is a szembesítés és szembesülés veszélyes, de életünk bizonyos pontján elkerülhetetlen kihívása ihleti meg. Vagyis amit mi magunk fogalmazzunk meg, avagy Madách ilyen kérdéssel: „asztán mivégre az egész teremtés?” Nyilvánvaló, hogy erre senki nem tudja a választ. Illetve a válasz maga az ember. Dürer és Madách, most Filep Sándor és Németh J. Attila.

Dürer képein azok a szörnyetegek viaskodnak, amelyek bennünk is lappanganak. A művésznek ítéletet kellene hoznia, de ki tud ítélni önmagunk, sorsunk, létünk felett? A költő szembe néz önmagával, van is mit kérdezni életről, szerelemről, elmúlásról, a lét monotonijáról?

Dürer a 15. században kérdezett. Filep Sándor fél ezredév után, a 20. század végén. (Ne felejtsük, ezek a Dürer emléklapok 1998-ban készültek, a mitikus hatású ezredváltás hangulatában és várakozásában!) Dürer kortársai várták az apokalipszist, Filep fél annak lehetséges bekövetkeztétől. Ami Dürernél a művészi képzelet féktelen megnyilvánulása, az Filepnél a létező világ realitása.

Hihetetlenül sok a szimbólum a lapokon, talán több mint Dürernél, amennyivel előbbre tart a világ. (Előbbre?) Dürer kortársai tudták a megfejtéseket, aztán a világ elfeledte. Most vajon felismerjük-e az újra fogalmazott Filep-Dürer emléklapokon? Hogy miért készítette Filep ezeket a lapokat? Egyszer így válaszolt egy interjúban: „Az élet lényege érdekel az idő folyamatában. Realistának tartom magam, és ez nem stílus, hanem azt jelenti, hogy szeretem konkrétan megfogalmazni a dolgokat és a mögöttük lévő szándékot. Ezért is szerepelnek a képeimen idézetek, utalások, jóslatok.” Természetes, hogy a következő kérdésre, vannak-e mesterei, már ott sorakoznak a nevek: Vermeer, Holbein, Dürer, Picasso.

A költő versei az elbizonytalanodott emberről szólnak. Érzések elértéktelenedése, kapcsolatok befejezhetetlensége, a holnapi nap kiszámíthatatlansága („holnaptól minden más lesz?”), a nincs, ami van feloldhatatlansága, a Mindentudó Mindenható megszólítása ebben az idegölő bizonytalanságban. Az ember talán soha nem volt még ennyire kétkedő önmagában és rendeltetése céljában. (Vagy ez mindig így volt?) Mert úgyis csak későn tudjuk meg, „hogyan kellett volna élnem”.

Vagyis mindketten azt fogalmazzák meg, amit Thomas Mann irt Dürerről s a művészetéről általában. „Dürerre gondolni annyit jelent, mint a szeretetre, a mosolyra és önmagunk emlékezetére gondolni. Jelenti annak megismerését, ami mélyebb és személytelenebb, ami énünk anyagi keretein kívül és alatt található, de azt meghatározza és táplálja. Történelem a mítosz értelmében, történelem, amely mindig anyag, mindig jelen idő, mivel sokkal kevésbé vagyunk individuumok, mint amennyire reméljük, vagy mint amennyire félünk tőle.”